

СЕМАНТИКА ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВА»

THE SEMANTICS OF THE TERM "FINANCIAL RESULTS OF THE ENTERPRISE"

УДК 338

Янковська В.А.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту

Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету**Хохлов М.П.**

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів і кредиту

Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету**Волобуєв Б.О.**

студент

Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті розглянуто та проаналізовано дискусійні питання, пов'язані з визначенням сутності поняття «фінансові результати». Визначено трактування поняття «фінансові результати» на підприємствах різних видів діяльності. Проаналізовано значущість фінансової категорії «фінансовий результат діяльності підприємства». Розглянуто сутність фінансового результату з погляду управлінського, податкового та облікового аспектів.

Ключові слова: фінансовий результат, прибуток, збиток, різниця, балансовий прибуток, дохід, витрати.

В статье рассмотрены и проанализированы дискуссионные вопросы, связанные с определением сущности понятия «финансовые результаты». Определена трактовка понятия «финансовые результаты» на предприятиях различных видов деятельности.

Проанализированы значимость финансовой категории «финансовый результат деятельности предприятия». Рассмотрена сущность финансового результата с точки зрения управленческого, налогового и учетного аспектов.

Ключевые слова: финансовый результат, прибыль, убыток, разница, балансовая прибыль, доход, затраты.

The article describes and analyses controversial issues related to the definition of the essence of concept "financial results". Defined interpretation of the term "financial results" in enterprises of different activities. Analysed the significance of financial categories "financial" activities of the enterprise. The essence of "financial result" from the point of view of management, tax and accounting aspects is considered.

Key words: financial result, profit, loss, difference, balance sheet profit, income, costs.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання одним із найважливіших показників, що характеризують ефективність фінансової діяльності підприємства, є фінансовий результат: прибуток чи збиток. Основною метою діяльності підприємства в умовах глобальних економічних перетворень є одержання максимального прибутку за мінімальних витрат. Розуміння сутності й удосконалення облікового відображення фінансових результатів діяльності підприємств та прийняття ефективних управлінських рішень щодо подальшого їх розвитку – головна передумова підвищення ефективності діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам фінансового результату (прибутку чи збитку) господарюючих суб'єктів присвячено багато наукових праць. Вагомий внесок у розвиток наукової думки щодо з'ясування сутності фінансового результату зробили такі видатні вчені, як О.П. Рудановський, Е.Ф. Борисов, Э.С. Хендриксен, М.Ф. Ван Бреда, М.Р. Метьюс, М.Х.Б. Перера, Я.В. Соколов, Ю.Д. Чацкіс [18], Ф.Ф. Бутинець, В.Н. Жуков [4], Я.В. Лебедзевич [8], Р. Назарбаєва [11], О.В. Калюга [6] та ін.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження поняття «фінансові результати» для систематизації та узагальнення підходів до розуміння даної дефініції, що наводяться у довідковій та науковій літературі, а також визначення місця фінансових результатів у діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні одним з основних складників фінансової політики підприємства є політика максимізації прибутку. За рахунок платежів із прибутку до бюджету формується основна частина ресурсів держави, регіональних і місцевих органів влади,

тому однією з основних проблем на цьому етапі розвитку економіки є ефективне управління прибутком підприємства.

Класична економічна теорія стверджувала, що головною метою господарської діяльності підприємства є максимізація прибутку. Ця мета впливала з положення А. Сміта, що максимізація прибутку деяких суб'єктів господарювання веде до збільшення загального добробуту. Проте пізніше це формулювання головної мети господарської діяльності підприємства було піддано критиці багатьма економістами. Також була висунена теорія відносно того, що максимізація прибутку далеко не завжди забезпечує необхідні темпи економічного розвитку підприємства.

Фінансові результати з усіма своїми проблемами і протиріччями є своєрідним еталоном дієвого та ефективного здійснення господарської діяльності суб'єктів господарювання, а тому дослідження сутності цього поняття має значний науковий і практичний інтерес, адже, як зауважує із цього приводу Я.В. Соколова, «кому потрібен прибуток: бухгалтеру чи його працедавцю, яка його структура і як він (прибуток) обчислюється – проблема проблем» [16, с. 441].

Існують різні погляди з приводу теоретико-методичних засад і організаційної основи формування фінансових результатів, проте всі вони неоднозначні та потребують подальших досліджень. В економічній літературі немає єдиного підходу до визначення кінцевого фінансового результату діяльності підприємств, тому вивчення основних засад фінансового результату є предметом дослідження багатьох авторів. Розглянемо семантику поняття «фінансові результати» з точки зору різних учених (табл. 1).

Визначення поняття «фінансові результати», наведене різними вченими

Автор	Визначення поняття «фінансовий результат»	Ключові слова
Ф.Ф. Бутинець, О.В. Олійник, М.М. Шигун, С.М. Шульєпова	Приріст (зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворився у процесі його підприємницької діяльності за звітний період [1].	Приріст (зменшення) вартості власного капіталу
В.Н. Жуков	Зведеним (інтегруючим) показником, що характеризує фінансовий результат діяльності підприємства, є балансовий (валовий) прибуток або збиток [4].	Зведений (інтегруючий) показник
Н.І. Карпенко	Кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства виражається у показнику прибутку і збитку [7].	Кінцевий фінансовий результат діяльності
С.В. Мочерний	Грошова форма підсумків господарської діяльності організацій або їхніх підрозділів, виражена в прибутках або збитках [10].	Грошова форма підсумків господарської діяльності
В.А. Луговий	Балансовий прибуток (або збиток) підприємства, який складається з доходу (витрат) від реалізації готової продукції (робіт, послуг), доходу (витрат) від інших реалізацій і сум позареалізаційних доходів (витрат) [9].	Балансовий прибуток (або збиток) підприємства
Я.В. Лебедзевич	Кінцевий результат фінансово-господарської діяльності правильніше було б назвати не балансовим прибутком, а доходом по балансу (балансовим доходом), оскільки назва показника повинна відображати його економічну суть [8].	Дохід по балансу (балансовий дохід).
О.В. Калюга, Є.В. Калюга	Потік грошових коштів, що надходять у резерв держави, підприємства або окремої особи в процесі розподілу національного доходу [6].	Потік грошових коштів
К.Г. Воблий	Фінансовий результат за звітний період діяльності організації розглядають як різницю показника чистих активів на кінець і на початок періоду, скориговану на суми, вилучені або додані власниками [2].	Різниця показника чистих активів на кінець і на початок періоду, скоригована на суми, вилучені або додані власниками.
Б.А. Райсберг, Л.Ш. Лозовський, О.Б. Стародубцева	Позитивний фінансовий результат (прибуток) розраховується як різниця між виручкою від реалізації продукції господарської діяльності та сумою витрат факторів виробництва на цю діяльність в грошовому виразі [14].	Різниця між виручкою та сумою витрат
О.О. Вороніна	Якісна характеристика фінансово-господарської діяльності підприємства, яка у цілому характеризує результат економічних відносин підприємства та, зокрема, відображає значущість і сталість розвитку підприємства (з погляду отриманого доходу), впливовість на його фінансово-господарську діяльність чинників зовнішнього середовища (з погляду структури та обсягів витрат) і кількісно узагальнюється у вигляді прибутків (збитків), зміни власного капіталу, його окремих складових частин [3].	Якісна характеристика фінансово-господарської діяльності підприємства
Р.В. Скалюк	Підсумкова категорія результативності господарської діяльності, котра відображає величину економічних вигод, отриманих (втрачених) підприємством, визначених як різниця між сумами доходів та відповідних їм витрат, що виражена в абсолютних показниках прибутку (збитку), які характеризують потенціал прибутковості, економічного зростання та розвитку підприємства [15].	Підсумкова категорія результативності господарської діяльності
Авторське трактування	Фінансовий результат – це підсумкова категорія результативності господарської діяльності, яка розраховується як різниця між доходами та витратами підприємства і в результаті відображається як прибуток чи збиток.	

Джерело: узагальнено та систематизовано авторами

Специфічним є підхід Р. Назарбаєвої, яка вважає, що практикою продиктована необхідність пошуку більш загального показника, ніж фінансовий результат, який відображав би стан майна і динаміку статутного капіталу, що дає цілісну картину фінансової спроможності підприємства. Вона називає таким показник глобальної фінансової результативності [11].

Фінансові результати діяльності підприємства відображають ефективність його господарювання

відповідно до всіх напрямів діяльності, а саме: основної, іншої операційної, фінансової та інвестиційної. Вони становлять основу економічного розвитку підприємства і зміцнення його фінансових відносин із партнерами.

Отже, фінансовий результат – це підсумкова категорія результативності господарської діяльності, котра відображає величину економічних вигод, отриманих (втрачених) підприємством, визначених як різниця між сумами доходів та від-

повідних їм витрат, що виражена в абсолютних показниках прибутку (збитку), які характеризують потенціал прибутковості, економічного зростання та розвитку підприємства.

Під час визначення фінансових результатів підприємства кожного з видів діяльності необхідно враховувати особливості їх формування, зумовлені специфікою того чи іншого виду діяльності. При цьому найбільш суттєву увагу приділяють фінансовому результату від основної діяльності підприємства, що є головною метою його створення, яка дає змогу підприємству отримати основну частку доходу. А чим більшим буде дохід підприємства, тим більшим буде і його прибуток.

Основна діяльність на підприємствах різних видів діяльності може суттєво відрізнятися, тому необхідно дослідити характерні особливості кожного підприємства. Це дасть змогу провести подальший аналіз фінансових результатів та зробити їх порівняльну характеристику (табл. 2).

Аналіз розглянутих в економічній та обліковій літературі характеристик фінансового результату дає змогу зробити висновок, що фінансовий результат – це категорія, що відображає результативність господарської діяльності у вигляді відповідного показника – прибутку або збитку.

Результати вивчення робіт учених свідчать, що погляди на проблему визначення економічної сутності поняття «фінансовий результат» різноманітні. Поняття фінансового результату діяльності виражає певну форму реалізації економічних відносин із приводу утворення, розподілу і використання у грошовій формі частини вартості додаткового продукту, що склалися на певному етапі розвитку суспільства, у певній економічній системі і що реалізуються через створений в ній господарський механізм. Дослідження точок зору дає змогу розмежовувати поняття фінансового результату як економічної категорії й як результату діяльності господарюючого суб'єкта. У сучасних умовах проблема визначення суті різних показників, що

належать до фінансових результатів діяльності підприємства, є актуальною. Отримання позитивного фінансового результату – мета діяльності будь-якого підприємства чи організації, що зафіксована в Статуті. Прибуток часто використовують як міру ефективності діяльності або як основу для інших вимірників, таких як прибуток на інвестиції чи прибуток на акцію [18].

О.О. Вороніна [3] звертає увагу на те, що серед найпоширеніших підходів до визначення поняття «фінансовий результат» є економічний, бухгалтерський та управлінський. Отже, вважаємо, що дефініцію «фінансові результати» можна розглядати також із боку податкових розрахунків та управлінського обліку. Податкове законодавство ототожнює поняття «фінансові результати» та «прибуток». Зокрема, передбачено, що прибуток визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду.

Щодо трактування досліджуваного поняття в управлінському обліку, то цьому питанню присвячено праці Л.В. Нападовської [12]. У наукових дослідженнях автор розмежовує поняття «фінансовий» та «управлінський» результат: у фінансовій бухгалтерії результат у цілому по підприємству визначається без калькулювання собівартості продукції, шляхом порівняння затрат (у розрізі елементів) із випуском продукції у фінансовій бухгалтерії; в управлінській бухгалтерії фінансовий результат визначається по виробках, а потім по внутрішніх і зовнішніх сегментах [12, с. 193].

Тобто в управлінському обліку сутність фінансового результату зводиться до визначення результату діяльності за видами реалізованої продукції (центрами відповідальності, сегментами діяльності), а у фінансовому обліку – у цілому за основним видом діяльності (рис. 1).

Зважаючи на розвиток сучасних економічних відносин, вважаємо, що поняття «фінансовий

Таблиця 2

Визначення фінансових результатів на підприємствах різних видів діяльності

Підприємство за видом діяльності	Визначення фінансового результату
Промислове підприємство	Сума доходу підприємства від реалізації продукції (робіт, послуг), реалізації матеріальних цінностей і майна підприємства, інших операцій за мінусом усіх витрат на виробничу і фінансову діяльність підприємства.
Торговельне підприємство	Різниця між цінами продажу без ПДВ (доходом від реалізації) та купівельними цінами (собівартістю) реалізованих товарів і витратами обігу.
Сільськогосподарське підприємство	Сума прибутку (збитку) від первісного визнання сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів, прибутку (збитку) від реалізації запасів та прибутку (збитку) від зміни справедливої вартості біологічних активів на дату балансу.
Страхова організація	Сума надлишку резерву довгострокових зобов'язань (математичних резервів) понад обсяг страхових зобов'язань.
Будівельне підприємство	Сума доходів від здачі замовнику робіт і послуг, передбачених договором, а також від інших видів діяльності, зменшена на суму витрат по цих операціях.

Джерело: розроблено авторами за [3, с. 25; 5, с. 150; 13; 17, с. 405]

Рис. 1. Сутність фінансового результату: обліковий аспект

Джерело: розроблено авторами за [1; 3; 12]

результат» доцільно розглядати з урахуванням впливу на облікове відображення господарських операцій економічного, податкового та управлінського підходів до трактування сутності досліджуваної дефініції.

Висновки з проведеного дослідження.

У статті проведено дослідження різних підходів до трактування сутності фінансових результатів та запропоновано трактувати фінансовий результат як підсумкову категорію результативності господарської діяльності, яка розраховується як різниця між доходами та витратами підприємства і в результаті відображається як прибуток чи збиток.

Наведене трактування сутності поняття «фінансові результати» здійснено для: вдосконалення нормативно-правового регулювання обліку фінансових результатів у частині уточнення понятійного апарату; підвищення інформаційного забезпечення управління суб'єктами господарювання фінансових результатів через правильне та однозначне їх розуміння; створення основи для вдосконалення методики обліку фінансових результатів підприємств.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бутинець Ф.Ф., Олійник О.В., Шигун М.М., Шулепова С.М. Організація бухгалтерського обліку: навчальний посібник для студентів вузів спеціальності 7.050.106 «Облік і аудит»; 2-е вид., доп. і перероб. Житомир: ЖІТІ, 2001. 576 с.
2. Воблій К.Г. Основы экономики страхования. М.: Анкил, 1995. С. 77.
3. Вороніна, О.О. Управління фінансовим результатом промислового підприємства: автореферат: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами»; Харківський нац. економічний ун-т. Харків, 2009. 25 с.
4. Жуков В.Н. Учет финансовых результатов для целей налогообложения. Бухгалтерский учет и аудит. 1997. № 12.
5. Бухгалтерський облік за видами економічної діяльності: навч. посіб. / А.Г. Загородній, І.Й. Яремко, Л.М. Пилипенко, А.С. Мороз. Львів: Львівська політехніка, 2014. 216 с.
6. Калюга О.В., Калюга Є.В. Контроль финансовой отчетности и правильность ее составления. К.: Ника-Центр, 2001.
7. Карпенко Н.І. Проблеми узгодження бухгалтерського і податкового обліку результатів діяльності та шляхи їх вирішення. Тернопіль: Векс, 2003.

8. Лебедзевич Я.В. Класифікація доходів і результатів діяльності та їх облікова інтерпретація. К.: Ніка-Центр, 2001.

9. Луговой В.А. Учет капитала, ссуд и финансовых результатов. М.: ИНКОНСАУДИТ, 1995. 128 с.

10. Мочерний С.В. Політична економія: навч. посіб. К.: Знання-Прес, 2002. 687 с.

11. Назарбаєва Р. Доходи та витрати в бухгалтерії: старт і фініш. Бізнес – Бухгалтерія. Право. Податки. Консультації. 2003. № 4(523).

12. Нападівська Л.В. Управлінський облік: монографія. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. 450 с.

13. Пилипенко Л.М. Бухгалтерський облік за видами економічної діяльності: конспект лекцій. URL: <http://www.vns.lp.edu.ua>.

14. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь; изд. 6-е изд., перераб. и доп. М.: ИНФРА-М, 2008. 512 с.

15. Скалюк Р.В. Сутність та значення фінансових результатів в системі розвитку господарської діяльності промислових підприємств. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. 2010. Вип. 18. Ч. 1. С. 135–141.

16. Соколов Я.В. Основы теории бухгалтерского учета. М.: Финансы и статистика, 2000. 496 с.

17. Фецович, Т.Р. Формування фінансових результатів підприємств. Вісник Львівської комерційної академії. 2011. № 36. С. 405–410.

18. Чацкис Е.Д., Лысюк А.Н., Михайлова Т.П. Бухгалтерский учет активов, собственного капитала, обязательств и хозяйственных операций: учебное пособие. Донецк: ДОНГУЭТ, 2001.

4. Zhukov V.N. (1997) Accounting for financial results for tax purposes // Accounting and auditing, № 12.

5. Zagorodny A. G. (2014) Buhgalterskij oblik for species diyalnosti econome : navch. posib. / Lviv: Staryi Luvsick poltechnic, 216 p. (in Ukrainian)

6. Kaluga B. O. V., Kaluga B. Ye. (2001) Control over financial reporting and its accuracy. – K.: Nika Center. (in Ukrainian)

7. Karpenko N. I. (2003) Problems uzgodzhennya buhgalterskogo I podatkovich oblc resultats diyalnosti TA highways h versene. – T: Vex. (in Ukrainian)

8. Lebedevich, Y. V. (2001) Clasifica dochodu I resultats diyalnosti TA h Alcova interpretacija. – K.: Nika Center. (in Ukrainian)

9. Lugovoy V. A. (1995) capital Account, loans, and financial results / – M.: JSC "INCONSULT", 128 p. (in Russian)

10. Mocherny S. V. (2002) Politichna economy: navch. posibnik / K.: Znannya-Pres, 687 p. (in Ukrainian)

11. Nazarbaeva R. (2003) Insulate bitrate in buhoblik: start I FNS // Business – Accounting. Right. Handouts. Consulates, № 4 (523). (in Ukrainian)

12. Napadovska L. V. (2000) Upravlencheskiy oblik: monograph / Dnipropetrovsk: Science and education, 450 p. (in Ukrainian)

13. Pylypenko L. M. Buhgalterskij oblik for species diyalnosti econome: lectures / [Elektronnij resourc] – access Code: <http://www.vns.lp.edu.ua>. (in Ukrainian)

14. Raizberg B. A., Lozovsky L. sh., Starodubtseva E. B. (2008) Modern economic dictionary, ed. 6th ed., Rev. and extra – M.: INFRA-M, 2008. – 512 p. – (library of dictionaries « INFRA-M”) (in Ukrainian)

15. Skalak, R. V. (2010) Sutti znachennya finansovih rezultatu in the system development Gospodarsko diyalnosti of promislovih pdprimstvo /Pratsi Naukow Kirovogradskaya national University technonogy: zbirnik of naukovich]. – Kirovograd: Kirovograd national technical University, Issue 18, part 1. – S. 135-141. (in Ukrainian)

16. Sokolov Y. V. (2000) Fundamentals of accounting theory / – M: Finance and statistics, 496 p. (in Russian)

17. Pecovic, T. R. (2011) Formuvannya finansovih resultats pdprimstvo [Text] / T. R. Pecovic // Visnyk Luvsick Comercio Academ, No. 36, Pp. 405-410. (in Ukrainian)

18. Chatskis E. D., Lysyuk A. N., Mikhailova T.P. (2001) Accounting of assets, equity capital, liabilities and business operations: tutorial. – Donetsk: Doguet. (in Ukrainian)

REFERENCES:

1. Balinese F. F., Oleynik O. V., Shigong M. M., S. M. (2001) Shulepova Of buhgalterskogo oblc. Navalny Oleshko for students WUSV specialist 7.050.106 "Oblik I audit". 2-GE vid. I pererab. – Zhytomyr: ZHITI, 576с. (in Ukrainian)

2. Voblyi K. G. (1995) Basics of saving insurance. Moscow: Ankil, p. 77. (in Russian)

3. Voronina, O. O. (2009) Management finansowym result promislovogo pdprimstvo [Text] : dissertation abstract : spec. 08.00.04 –] the management pdprimstvo / O. Varena; Kharkivskyy NAT. economic UN-t – Harkiv, 25 p. (in Ukrainian)

Yankovskaya V.A.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Finance and Credit
Kharkiv Institute of Finance
Kyiv National University of Trade and Economics

Khokhlov N.P.

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor at Department of Finance and Credit
Kharkiv Institute of Finance
Kyiv National University of Trade and Economics

Volobuev B.O.

Student of I Course of Higher Education Degree "Master"
Kharkiv Institute of Finance
Kyiv National University of Trade and Economics

THE SEMANTICS OF THE TERM "FINANCIAL RESULTS" OF THE ENTERPRISE

In modern conditions of managing, one of the most important indicators characterizing the efficiency of financial activity of the enterprise is the financial result: the profit or loss. The main purpose of the enterprise in the conditions of global economic transformation is obtaining the maximum profit at minimum cost. The understanding of the essence and improvement of the accounting reflection of the financial performance of enterprises and make effective management decisions regarding the future of their development is the main precondition for increasing the efficiency of activity of enterprises.

There are different views on the theoretical and methodological principles and organizational bases of formation of financial results, but they are ambiguous and need further research. In the economic literature, there is no single approach to the definition of the final financial result of the activity of the enterprises; therefore, the study of the basic principles of the financial result is the subject of study of many authors.

The article describes and analyses controversial issues related to the definition of the essence of concept "financial results". Consequently, the financial result is the total category performance of economic activities, which reflects the value of economic benefits received (lost) by the enterprise, defined as the difference between the amounts of income and corresponding expenses, expressed in absolute terms, net profit (loss) that characterizes the potential profitability, economic growth, and enterprise development.

In determining the financial performance of an entity each of the types of activities, it is necessary to consider peculiarities of their formation, due to the specifics of a particular activity. The most significant of the attention to financial result from operating activities of the enterprise, which is the main purpose of its creation, which allows the company to receive the major share of income. And the greater the income of the enterprise, the greater will be the profit.

The main activity at the enterprises of various types of activities may differ significantly and it is, therefore, necessary to explore the characteristics of each enterprise. Thus, it was defined the interpretation of financial results at the enterprises of various activities.

Also, analysed the significance of financial categories of "financial" activities of the enterprise. The essence of "financial result" from the point of view of management, tax and accounting aspects is considered. Despite the development of modern economic relations, it is appropriate to consider the concept "financial result" given the impact on the accounting reflection of economic operations economic, fiscal, and administrative approaches to the interpretation of the essence of the investigated definition.

In this article, we study various approaches to the interpretation of the essence of financial results and asked to interpret the financial result as a total category of impact economic activity, which is calculated as the difference between revenues and expenditures and the result is recorded as profit or loss.